हीनसत्वेननीचबुद्धिना संभजंतेसुखंविभज्यसेवंते ॥ ३७ ॥ अव्याहृतंमौनंश्रेयःप्रथममितिशेषः यत्सत्यंवदेत्तद्द्वितीयंश्रेयइतिव्याहृतंसद्भिरितिशेषः मौनादपिश्रेष्ठमित्यर्थः एवमग्रेपियोज्यं ॥ ३८ ॥ एवं चेत्सर्वेकुतःश्रेयएवनाचरंतीत्याशयेनपृच्छंति केनेति ॥ ३९ ॥ ४० ॥ नष्टाज्ञानस्यलक्षणंप्रकारचतुष्टयेनप्रश्नपूर्वकमाह कःस्विदिति ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ देवत्वंदेवत्वहेतुः एवमग्रेपि ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ क्षेत्रं स्थूलसूक्ष्मभेदेनद्विविधं तत्कर्मणांवयोवस्थाद्यभ्यासोपजीविनांयोनिःकारणंसद्भावःसत्तामात्रंयत्तत्सत्यंअबाधितं तेनक्षेत्रस्यबाधितत्वमुक्तंभवति विशेषविधिनिषेधयोःशेषनिषेधाभ्यनुज्ञाफलकत्वनियमात् ॥ ४५ ॥ इतिशांति०मोक्ष०नै०भा०नवनवत्यधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥२९९॥ ॥७॥ एवंपराशरहंसगीताभ्यामधिकारिविशेषणान्युक्तांतेसांख्यमतमनुरुध्यसद्भावःसत्यमुच्यतइ

नवैदेवाहीनसत्वेनतोष्याःसर्वाशिनादुष्कृतकर्मणावा ॥ सत्यव्रतायेतुनराःकृतज्ञाधर्मैस्तास्तैःसहसंभजंते ॥ ३७॥ अव्याहृतंव्याहृताच्छ्रेयआहुःसत्यंवदेद्व्याहृतंतद्द्वितीयं ॥ धर्मंवदेद्व्याहृतंतत्तृतीयंप्रियंवदेद्व्याहृतंतच्चतुर्थं ॥ ३८॥ साध्याऊचुः केनायमावृतोलोकःकेनवानप्रकाशते ॥ केनत्यजतिमित्राणिकेनस्वर्गंनगच्छति ॥ ३९॥ हंसउवाच अज्ञानेनावृतोलोकोमात्सर्यान्नप्रकाशते ॥ लोभात्त्यजतिमित्राणिसंगात्स्वर्गंनगच्छति ॥ ४० ॥ साध्याऊचुः कःस्विदेकोरमतेब्राह्मणानांकःस्विदेकोबहुभिर्जोषमास्ते ॥ कःस्विदेकोबलवान्दुर्बलोपिकःस्विदेषांकलहंनान्ववैति ॥ ४१ ॥ हंसउवाच प्राज्ञएकोरमतेब्राह्मणानांप्राज्ञश्चैकोबहुभिर्जोषमास्ते ॥ प्राज्ञएकोबलवान्दुर्बलोपिप्राज्ञएषांकलहंनान्ववैति ॥ ४२॥ साध्याऊचुः किंब्राह्मणानांदेवत्वंकिंचसाधुत्वमुच्यते ॥ असाधुत्वेचकिंतेषांकिमेषांमानुषंमतं ॥ ४३॥ हंसउवाच स्वाध्यायएषांदेवत्वंव्रतंसाधुत्वमुच्यते ॥ असाधुत्वंपरीवादोमृत्युर्मानुष्यमुच्यते ॥ ॥ ४४॥ भीष्मउवाच संवादइत्ययंश्रेष्ठःसाध्यानांपरिकीर्तितः ॥ क्षेत्रंवैकर्मणांयोनिःसद्भावःसत्यमुच्यते ॥ ४५॥ इतिश्रीमहाभारतेशांति०मोक्ष०प०हंसगीतासमाप्तौनवनवत्यधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २९९॥ ॥७॥ युधिष्ठिरउवाच सांख्येयोगेचमेतातविशेषंवक्तुमर्हसि ॥ तवधर्मज्ञसर्वंहिविदितंकुरुसत्तम ॥ १ ॥ भीष्मउवाच सांख्याःसांख्यंप्रशंसंतियोगायोगंद्विजातयः ॥ वदंतिकारणंश्रेष्ठंस्वपक्षोद्भावनायवै ॥ २ ॥

तिसत्तामात्रमबाध्यंजिज्ञास्यमुपक्षिप्तंइतरस्यबाध्यत्वंसूचितं तच्चप्रकृतिपरमार्थताबादिनांयोगानांमतेविरुद्धमितिमत्वासंदिहानःसांख्ययोगयोर्विशेषंपृच्छति सांख्यइति ॥ १ ॥ अत्रसांख्यंनामऐकात्म्यज्ञानंइदंसर्वंयदयमात्मेतिश्रुतिप्रसिद्धंनतुकापिलंषष्टितंत्राख्यं संहृत्यसर्वंनिजदेहसंस्थंकृत्वाप्सुशेतेजगदंतरात्मेत्युपसंहारात् षष्टितंत्रेतुप्रधानेएवसर्वलयोनत्वंतरात्मनीतिप्रसिद्धं योगमतेतुनानात्मवादोजीवेश्वरयोर्भेदश्च अत्रैवानीश्वरःकथंमुच्येदित्यादि गुरुंतटस्थंईश्वरंविनामोक्षदौर्लभ्यसूचनात् कारणंहेतुः युक्तिरितियावत् स्वपक्षोद्भावनायस्वपक्षोत्कर्षाय ॥ २ ॥

Digitized by Google